

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра інформаційних систем

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. директора ННІ неперервної
освіти і туризму

_____ Гриценко І.С.

«_____» _____ 2022 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри інформаційних
систем і технологій

протокол №__ від «15» квітня 2022 р.
завідувач кафедри

_____ Швиденко М.З.

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Туризм»

Гарант ОП

_____ Кудінова І. П.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ»

Спеціальність 242 «Туризм»

Освітня програма «Туризм»

ННІ неперервної освіти і туризму

Розробник: старший викладач Саяпін С.П.

1. Опис навчальної дисципліни

Інформаційні системи та технології, ресурси та сервіси в туристичній діяльності.

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень			
Освітньо-кваліфікаційний рівень	бакалавр		
Спеціальність	242 «Туризм»		
Освітня програма	«Туризм»		
Характеристика навчальної дисципліни			
Вид	обов'язкова		
Загальна кількість годин	150 (очна)/180(заочна)		
Кількість кредитів ECTS	5/6		
Кількість змістових модулів	2		
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	(назва)		
Форма контролю	іспит		
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання			
	денна форма навчання	денна форма - скорочений термін навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3		3
Семестр	1		2
Лекційні заняття, год	15		10
Практичні, семінарські заняття, год			
Лабораторні заняття, год	45		10
Самостійна робота, год	90		162
Індивідуальні завдання, год			
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:			
аудиторних –	4		
самостійної роботи студента –	6		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни "Інформаційні системи і технології в туристичній індустрії" є формування системи теоретичних і практичних знань з основ функціонування та створення комп'ютерних інформаційних систем і технологій в туристичній діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Інформаційні системи та технології» є засвоєння студентами основних теоретичних знань та практичних навичок побудови і функціонування інформаційних технологій та інформаційних систем, нормативної бази, сучасних підходів до їх проектування і впровадження. Об'єктом вивчення дисципліни є інформаційні технології, що використовуються для створення інформаційних систем управління підприємством. Предметом дисципліни є внутрішня і зовнішня інформація, що використовується для управління підприємствами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти компетентностями:

загальними:

- ЗК4. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу
- ЗК6. Здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел
- ЗК7. Здатність зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань
- ЗК8. Навички використання інформаційних та комунікативних технологій
- ЗК9. Здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми
- ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати автономно та в команді
- ЗК13. Здатність планувати час та управляти ним

фаховими:

- ФК1. Знання та розуміння предметної області своєї професії
- ФК2. Уміння застосовувати фахові знання на практиці
- ФК4. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління
- ФК6. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного)
- ФК7. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту

- ФК8. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем
- ФК9. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах
- ФК10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал
- ФК11. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку
- ФК13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації
- ФК15. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства
- ФК16. Уміння працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу

Програмні результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

знати:

- інформаційних систем та технологій в туризмі із застосування методів і форм маркетингової діяльності в туризмі;
- основні поняття інформації, інформаційні сервіси, можливостями створення інформації та їх використання за допомогою веб-технологій.

вміти:

- використовувати базові інформаційні технології та веб-технології для пошуку, створення, редагування, обробки інформації у виконанні функцій менеджера туристичної галузі;
- розробляти та впроваджувати спеціалізовані туристичні продукти в сфері екологічного туризму та сільського зеленого туризму, організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки
- ініціювати інноваційні комплексні бізнес - проекти в сфері екологічного та сільського зеленого туризму і рекреації, проявляти лідерство під час їх реалізації
- ефективно координувати процес управління підприємством туристичної/ готельної сфери, забезпечуючи ефективну взаємодію співробітників та споживачів, досягнення виробничих результатів із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми навчання;

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Бази даних та системи управління базами даних як основа інформаційних систем

Тема 1. Бази даних та СУБД: Класифікація. Області застосування

Вступ. Основні теоретичні поняття та терміни, які розкривають поняття бази даних та її місце в сучасних інформаційних технологіях. Визначення термінів: дані, інформація, база даних (БД), система управління базами даних (СУБД), банк даних, інформаційна система. Зв'язок з іншими дисциплінами. Необхідність використання БД. Моделі організації БД (ієрархічна, мережева та реляційна). Логічна та фізична організація БД. Розподілені бази даних. Огляд сучасних СУБД.

Тема 2. Проектування реляційних баз даних.

Етапи проектування баз даних. Проектування реляційної моделі БД. Нормалізація БД: Перші три нормальні форми.

Тема 3. Технологія створення таблиць бази даних

Основні характеристики СУБД MS Access. Об'єкти БД. Створення нової БД. Створення таблиць. Робота з таблицею в режимі конструктора. Установлення властивостей поля і таблиці. Перегляд, редагування та зміна структури таблиць. Введення та редагування даних. Імпорт та експорт даних.

Тема 4. Робота з формами

Призначення та розробка форм. Способи створення форм. Використання майстра форм. Робота в режимі конструктора форм. Введення, редагування та обробка даних через форму. Управління режимом форми. Створення нових елементів форми. Зв'язування форм, підпорядковані форми.

Тема 5. Робота з запитами

Поняття та призначення запиту. Типи запитів. Способи створення запитів. Використання майстра запиту. Робота з вікном запиту. Оператори та способи відбору даних. Додавання полів з розрахунками. Виконання групових розрахунків. Сортування результатів та задання їх властивостей. Мова запитів SQL.

Тема 6. Робота з звітами

Способи створення звіту. Використання майстра звіту. Робота в режимі конструктора звіту. Розділи звіту. Додавання полів з розрахунками у звітах. Сортування та групування даних у звітах. Використання підпорядкованих звітів. Попередній перегляд та друкування звіту.

Тема 7. Макроси у MS Access

Додаткові можливості СУБД MS Access: створення макросів, додавання макрокоманд, виконання макросів та задання умов їх виконання, програмування командних кнопок.

Тема 8. Створення форми навігації

Сумісна робота з іншими програмними продуктами: зв'язування даних із текстових та табличних процесорів з базою даних, засоби програмування та складання програм.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Інформаційні системи та технології в туристичній діяльності

Тема 9. Інформаційні технології як фактор управлінської діяльності в туризмі

Роль зовнішнього середовища в управлінні підприємствами. Суб'єкти туристичної діяльності. форми взаємодії інформаційних технологій як одного з детермінантів зовнішнього середовища і туристичної сфери. Вплив інформаційні технології справляють на процес просування туристичного продукту в сфері реклами. Використання Інтернет-можливостей для просування туристичного продукту.

Тема 10. Аспекти інформаційних технологій в туризмі

Роль інформаційних технологій як важливого інструменту в підвищенні ефективності управління підприємствами. Вплив інформаційних технологій на динаміку вітчизняного та міжнародного туристичного потоку. Аналіз рівня застосування інформаційних технологій у діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання у сфері туризму. Впровадження сучасних інформаційних технологій. Найбільш розповсюдженими в діяльності вітчизняних туристичних підприємств спеціалізовані програмні продукти.

Тема 11. Інформаційні технології в діяльності підприємств туристичної спеціалізації

Інформаційні технології. 5 головних сфер застосування сучасних інформаційних технологій у діяльності санаторно-готельних організацій. Система заходів для ефективної автоматизації діяльності туристичних підприємств. Орієнтовні витрати на автоматизацію діяльності санаторію чи готелю.

Тема 12. Географічні інформаційні системи

Географічні інформаційні системи. Архітектура ГІС. Причини, які спонукають до застосування ГІС. напрямів спеціалізації ГІС у сфері управління. *Основні етапи технологічного процесу ГІС.* Коротка історична довідка.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теоретичні основи, методологія застосування та складові інформаційних систем													
Настановча лекція								2	2				
Тема 1. Бази даних та СУБД: Класифікація. Области застосування.	1		1		2		6	9	0,5		0,5		8
Тема 2. Проектування реляційних баз даних	2		1		3		6	13,5	0,5		1		12
Тема 3. Технологія створення таблиць бази даних	3		1		3		6	13	0,5		1		12
Тема 4. Робота з формами.	4		1		3		6	11	0,5		0,5		10
Тема 5. Робота з запитам	5-6		1		4		8	13,5	0,5		1		12
Тема 6. Робота з звітами	7		1		4		6	13	0,5		1		12
Тема 7. Макроси у MS Access	8		1		3		6	9	0,5		0,5		8
Тема 8. Створення форми навігації	9		1		3		6	7	0,5		0,5		6
Разом за змістовим модулем 1			8		25		50	90	5		6		80
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Інформаційні системи та технології в туристичній діяльності													
Тема 9. Інформаційні технології як фактор управлінської діяльності в туризмі	10		2		5		10		1		2		18
Тема 10. Аспекти інформаційних технологій в туризмі	11		2		5		10		1		2		20
Тема 11. Інформаційні технології в діяльності підприємств туристичної спеціалізації	12-14		2		8		10		2		2		28
Тема 12. Географічні інформаційні системи	15		1		2		10		1		2		10
Разом за змістовим модулем 2			7		20		40		5		8		76
Усього годин		150	15		45		90	180	10		14		156

4. Теми семінарських занять - Не передбачені навчальним планом

5. Теми практичних занять - Не передбачені навчальним планом

6. Теми лабораторних занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Лабораторна робота 1. Таблиці та форми бази даних – 8 год

Лабораторна робота 2. Запити в БД– 6 год

Лабораторна робота 3. Звіти в БД– 6 год

Лабораторна робота 4. Програмування в базах даних СУБД MS Access та оформлення її компонентів бази даних в єдину програму– 6 год

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Лабораторна робота 5. Результати аналізу та рейтинг Інтернет-ресурсів туристичної сфери– 6 год

Лабораторна робота 6. Мобільні додатки в туристичній діяльності: бізнесу, сільському туризму, туристу– 6 год

Лабораторна робота 7. Прикладе використання геоінформаційних систем– 6 год

Лабораторна робота 8. Прикладе використання програмного забезпечення «САМО-турагент» – 6 год

Лабораторна робота 9. Прикладе використання програмного забезпечення «САМО-Тур» – 6 год

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання та тести розміщено в ЕНК «Інформаційні системи і технології в туризмі» (<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2454>) в банку питань, модульних тестах та підсумковій атестації.

8. Методи навчання

Сучасні вимоги до підготовки управлінців передбачають здобуття основних практичних вмінь та навичок, опанування сучасними технологіями прийняття управлінських рішень, формування комунікативної компетентності, навичок роботи та керівництва групою, вміння застосовувати основні функції менеджменту в практику роботи організації. В цьому ї найкраще допоможуть інтерактивні методи навчання, їх застосування можливе як при всіх видах аудиторних занять, так і в самостійній роботі студента.

Планування занять передбачає створення передумов для реалізації таких методологічних принципів навчального процесу:

- інтенсивне використання самостійної роботи студента (підготовчий етап до роботи над ситуаційним завданням, пошук матеріалу для виконання аналітичних та аналітично-ситуаційних задач, складання індивідуального алгоритму прийняття управлінського рішення, самооцінювання управлінських якостей та здібностей тощо);

- використання методу конкретної ситуації з метою пояснення нових теоретичних положень теми;

- активне використання технічних засобів навчання, в тому числі відеоматеріалів, які ілюструють і надають інформацію до ситуаційних задач;

- дотримання жорсткого регламенту: визначення часу на індивідуальну роботу, на обговорення та прийняття групового рішення, на представлення групового варіанту вирішення проблеми, на дискусію;

- дотримання умов недостатньої визначеності. Оскільки управлінські рішення приймаються в умовах дефіциту об'єктивної інформації, необхідно навчати майбутніх менеджерів «діяти за обставинами»;

- використання різних рольових функцій при аналізі студентами конкретних ситуацій. Як правило, залежно від здібностей студентів, можуть виконуватись ролі «опонента», «оптиміста» або «песиміста», «адвоката», «провокатора», «реаліста» та ін.;

- активна підтримка внутрішньої групової взаємодії студентів, залучення до обговорення пасивних студентів, зняття напруження у відношеннях між емоційними й амбіційними членами групи;

- впровадження принципу прямого звертання: активізація й залучення до обговорення за допомогою запитань: «Як би ви вчинили в такому випадку (в ролі керівника підприємства, власника, співробітника)? Що ви думаєте з приводу такої ситуації....? Чи зустрічались ви з подібними ситуаціями?»

Порівняно з традиційним, в інтерактивному навчанні змінюється сама роль викладача. Він поступається своєю активною роллю студентам і тільки спрямовує ігровий процес навчання та розвитку через співорганізацію взаємодії учасників, створює умови для їх ініціативи й творчого пошуку ефективних рішень конкретних ситуацій.

Засвоєння матеріалу забезпечується на лекціях, лабораторних заняттях та самостійній роботі у комп'ютерних класах, обладнаних локальними мережами, Інтернет і новітнім програмним забезпеченням. Лекції супроводжуються використанням презентацій, навчальних фільмів, онлайн матеріалів та мультимедійного обладнання для полегшення засвоювання матеріалу.

9. Форми контролю

Контроль знань у слухачів курсу «Інформаційні системи та технології» передбачає такі контрольні заходи:

- самоконтроль - є первинною формою контролю знань, який обов'язково забезпечується дистанційним курсом шляхом надання студентам переліку питань (питань та відповідей на них), а також тестів для самоперевірки;
- поточний контроль - здійснюється через систему оцінки безпосередньо викладачем лабораторно-практичних практичних занять та виконаних завдань для самостійної роботи;
- модульний контроль - здійснюється дистанційно в автоматизованому режимі або очному режимі, основною формою якого є тестування;
- підсумковий контроль – це залік, який складається очно в період призначений деканатом або за індивідуальним графіком, який затверджується навчальним планом. Основною формою підсумкового контролю є тестування.

Основними формами організації навчання під час вивчення дисципліни «Інформаційні системи та технології» є лекції, лабораторні заняття, консультації,

самостійна робота студентів.

Відповідно до вище зазначених форм організації навчання формами контролю засвоєння програми є: самоконтроль, написання модульних контрольних робіт, реферату, виконання індивідуальних практичних завдань, залік та іспит за період вивчення дисципліни.

Контрольні заходи, які проводяться в університеті визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу.

При вивченні навчальної дисципліни «Інформаційні системи та технології» використовуються такі види контролю: вхідний, поточний, рубіжний, підсумковий та відстрочений.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням предмету з метою визначення рівня підготовки студентів з відповідних дисциплін, які формують базу для його опанування. Вхідний контроль проводиться на першому занятті по питаннях, які відповідають програмі попередньої дисципліни. Результати вхідного контролю враховують при коригуванні завдань для самостійної роботи студентів.

Поточний контроль проводиться викладачами у ході аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, - так і студентами – для планування самостійної роботи. Особливим видом поточного контролю є підсумковий контроль за змістовими модулями.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі оцінювання результатів лабораторних робіт з коментуванням в системі електронних навчальних курсів.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни при рубіжному модульному контролі.

Рубіжний модульний контроль – це контроль знань студентів після вивчення логічно завершеної частини навчальної програми дисципліни змістового модуля. Рубіжний модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Частота проведення цього виду контролю визначається кількістю змістових модулів протягом навчального семестру.

Семестровий контроль з дисципліни «Інформаційні системи та технології» проводиться відповідно до навчального плану у вигляді заліку у 1 семестрі та іспиту у 2 семестрі в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни згідно з "Положенням про екзамени та заліки в Національному університеті біоресурсів і природокористування України".

У НУБіП України використовується рейтингова форма контролю після

закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних занять (модуля) з певної дисципліни. Її результати враховуються під час виставлення підсумкової оцінки.

Рейтингове оцінювання знань студентів не скасовує традиційну систему оцінювання, а існує поряд із нею. Воно робить систему оцінювання більш гнучкою, об'єктивною і сприяє систематичній та активній самостійній роботі студентів протягом усього періоду навчання, забезпечує здорову конкуренцію між студентами у навчанні, сприяє виявленню і розвитку творчих здібностей студентів.

Форма проведення семестрового контролю є комбінованою (частково усна - при проведенні співбесіди, частково письмова - при відповідях на теоретичні питання та тестуванні тощо), зміст і структура екзаменаційних білетів (контрольних завдань), критерії оцінювання визначаються рішенням кафедри та зазначаються у робочій програмі навчальної дисципліни « Основи аграрного консалтингу » й доводяться до відома студентів на першому занятті.

Залік – це вид підсумкового контролю, при якому засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни оцінюється на підставі результатів поточного та рубіжного модульного контролю.

Іспит – це вид підсумкового контролю, при якому засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни оцінюється на підставі результатів поточного модульного контролю та підсумкової атестації)

За рівнем виділяють такі види контролю: самоконтроль, кафедральний, факультетський, ректорський та міністерський.

Самоконтроль при вивченні дисципліни «Організація готельного господарства» призначений для самооцінки студентами якості засвоєння навчального матеріалу. З цією метою у робочій програмі навчальної дисципліни передбачаються питання для самоконтролю.

10. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **R**_{дис} (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента

(слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

Таблиця розподілу оціночних балів за виконання різних видів навчальної діяльності з кожного модуля та «вага» кожного модуля у загальній рейтинговій оцінці

Види навчальної діяльності	Розподіл оціночних балів	«Вага» кожного модуля у загальній оцінці, %
Навчальна робота	100	70
Модуль 1	100	35
Лабораторна робота 1. Таблиці та форми бази даних	4	35
Лабораторна робота 2. Запити в БД	3	
Лабораторна робота 3. Звіти в БД	3	
Лабораторна робота 4. Програмування в базах даних СУБД MS Access та оформлення її компонентів бази даних в єдину програму	2	
Підсумковий файл практичної розробки бази даних	38	
Самостійна робота. Створення бази даних в середовищі MS Access на основі структурованих даних електронної таблиці Excel	20	
Тест за темами модуля 1	30	
Модуль 2	100	35
Лабораторна робота 5. Результати аналізу та рейтинг Інтернет-ресурсів туристичної сфери	10	35
Лабораторна робота 6. Мобільні додатки в туристичній діяльності: бізнесу, сільському туризму, туристу	10	
Лабораторна робота 7. Прикладе використання геоінформаційних систем	10	
Лабораторна робота 8. Прикладе використання програмного забезпечення «САМО-турагент»	10	
Лабораторна робота 9. Прикладе використання програмного забезпечення «САМО-Тур»	10	
Самостійна робота. Офіційні ресурси органів виконавчої влади у галузі туризму	20	
Підсумкова атестація	30	30
	30	30

11. Методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс «Інформаційні системи та технології в туристичній індустрії» [Електронний ресурс]
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2454>

12. Рекомендована література

Основна

1. Швиденко М.З. Інформатика та комп'ютерна техніка. Підручник [для студ. екон. спец. вищих навч. закладів] / Швиденко М.З., Мокрієв М.В., Ткаченко О.М., Глазунова О.Г., Матус Ю.В., Попов О.Є. - К.: Інтерсервіс, 2014. - 647с.
2. Н.В. Єр'оміна. Проектування баз даних. Навчальний посібник. - К.: КНЕУ, 1998.
3. Садко М.Г., Сорока П.М., Саяпін С.П. Базы даних та системи управління базами даних. Навчально-методичний посібник. ЦП «Компрінт», К.: 2016.
4. Ананьєв О.М., Білик В.М., Гончарук Я.А. Інформаційні системи і технології в комерційній діяльності: підручник. – Л.: Новий Світ, 2006. – 583 с.
5. Гордієнко І.В. Інформаційні системи в менеджменті: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2008. – 544 с.
6. Новак В.О., Симоненко Ю.Г., Бондар В.П., Матвєєв В.В. Інформаційні системи в менеджменті: підручник. – К.: Каравела, 2008. – 616 с.
7. Інформаційні системи і технології в економіці : посібник / За ред. В.С.Пономаренка. — К. : Академія, 2002. — 544 с.
8. Оксанич А.П., Петренко В.Р., Костенко О.П. Інформаційні системи і технології маркетингу: навч. посіб. – К.: Професіонал, 2008. – 320 с.
9. Плєскач В.Л., Рогушина Ю.В., Кустова Н.П. Інформаційні технології та системи: підручник. – К.: Книга, 2004. – 519 с.

Додаткова

1. Пасічник В.В. Резніченко В.А. Організація баз даних та знань. - 2006.
2. Дейт К. Введение в системы баз данных, 6-е издание: Пер. с англ. – К.; М.; СПб.; Издательский дом "Вильямс", 2000. – 848с.: ил.
3. Гужва В.М., Постєвой А.Г. Інформаційні системи в міжнародному бізнесі: навч. посіб. – II вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2002. – 458 с.
4. Ситник Н.В. Банківські інформаційні системи: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2008. – 384 с.
5. Страхарчук А.Я., Страхарчук В.П. Інформаційні системи і технології в банках:

навч. посіб. – К.: УБС НБУ, 2007. – 515 с.

6. Татарчук М.І. Корпоративні інформаційні системи: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 290 с.

7. Юринець В.Є., Юринець Р.В. Інформаційні системи управління персоналом, діловодства і документообігу: навч. посіб. – Л.: Тріада плюс, 2008. – 628 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Бази даних: <http://ua.textreferat.com/referat-7643-1.html>
2. Офіційна допомога по роботі з програмою Access від Microsoft: <https://support.office.com/>
3. Самоучитель MS Access 2013: http://www.booksgid.com/operating_systems_databases/43707-samouchitel-microsoft-access-2013.html
4. Відеокурс Access для початківців:
5. Все о туризме: туристическая библиотека
6. Информационные технологии в туризме (tourlib.net)
7. Туристична бібліотека InfoTour.in.ua
8. Информационные технологии в туризме (infotour.in.ua)
9. http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/chem_biol/nvnltu/20_11/315_Tym.pdf
Інформаційні системи і технології в інноваційному розвитку підприємства
10. <http://integritysys.com.ua/solutions/pricatecloud-solution/> Хмарні обчислення
11. <http://victoria.lviv.ua/html/ai/t-lecture.html> Технології штучного інтелекту
12. Видео и учебники по Access 2013
13. MS Access // Вікіпедія. - Постійна адреса: http://uk.wikipedia.org/wiki/MS_Access
14. Иллюстрированный самоучитель по Microsoft Access 2003 — Постійна адреса: <http://ukrbooks.org/book912.html>
15. Access-Video. Просто о сложном — Постійна адреса: <http://access-video.ru/>
16. Бази даних: <http://ua.textreferat.com/referat-7643-1.html>
17. Офіційна допомога по роботі з програмою Access від Microsoft:

<https://support.office.com/>

18.Самоучитель MS Access 2013:

http://www.booksgid.com/operating_systems_databases/43707-samouchitel-microsoft-access-2013.html

19.Відеокурс Access для початківців:

<https://www.youtube.com/watch?list=PLAngObgqXBVXOVdbtDmiSdG-NX1q9s9D2&v=4n5jn9bHzu0>

Перелік активних посилань за адресою

<https://elearn.nubip.edu.ua/mod/page/view.php?id=131435>